

Görüş

ABD Başkanlık seçimleri üzerine

K. Özhan Değirmencioglu ^{1,*}

¹ Araştırma Görevlisi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

* İletişim: kadir.degirmencioglu@hbv.edu.tr

Gönderim: 25.12.2020; Kabul: 27.12.2020. DOI: <http://dx.doi.org/10.38154/cjas.51>

Öz: 3 Kasım günü, dünyanın yakından takip ettiği seçim büyük ölçüde tamamlandı ve mevcut sonuçlara göre Biden, Trump karşısında seçilerek 2021 Ocak ayı itibariyle ABD'nin yeni devlet başkanı olarak görevine başlayacak. Amerikan seçimlerinin yirminci yüzyıl ortasından beri, küresel bir seçim olması gibi bir özelliği olduğu söylenir, zira seçime dönük uluslararası ilgi de bunun göstergelerinden bir tanesidir.

Anahtar kelimeler: Amerika Birleşik Devletleri (ABD), başkanlık, Biden, Trump

Reflections on the 2020 US presidential elections

Abstract: The elections that arouse global attention were completed on 3 November 2020. According to the initial results, Biden was elected against the incumbent president Trump and will initiate his term as of January 2021. Since the mid-twentieth century, the US elections became “global” elections, and there has been an interest in the elections on the international level since then.

Keywords: United States of America (USA), presidential elections, Biden, Trump

Dünyanın yakından takip ettiği seçim 3 Kasım 2020’de büyük ölçüde tamamlandı ve mevcut sonuçlara göre Biden, Trump karşısında seçilerek 2021 Ocak ayı itibariyle ABD’nin yeni devlet başkanı olarak görevine başlayacak. Amerikan seçimlerinin yirminci yüzyıl ortasından beri, küresel bir seçim olması

gibi bir özelliği olduğu söylenir, zira seçime dönük uluslararası ilgi de bunun göstergelerinden bir tanesidir.

Tartışmalı Trump dönemi, dördüncü yılının sonuna yaklaşırken gürültü çıkartan birçok gelişmeyi bünyesinde taşıyarak sona ermek üzere. Soruşturmalar, istifalar, olaylı *tweet*ler, sürekli değişen Beyaz Saray danışman ekibi, Rusya'nın seçim müdahalesi ve yasadışı karmaşık iş ilişkileri iddialarıyla konuşulmaya devam edecek bir başkanlık dönemi tecrübe edildi.

Dünya'da otoriter/rekabetçi otoriter,¹ aşırı sağcı, yürütme merkezli vb. isimlerle anılan siyasi rejimleri iktidara taşıyan popülizm dalgasının bir vechesi de Trump'ın 2016 yılında Hillary Clinton karşısında kazandığı zaferdi. Başta Amerikalı demokratlar, az sayıda *establishment* (kurucu Amerikan değerleri) yanlısı Cumhuriyetçi ve Dünya'daki önemli bir kısım insanı şaşırtan bir zaferdi iş adamı, müteahhit ve televizyon yıldızı hatta şovmen milyonerin Amerika'nın başına geçmesi.

Trump tarzı siyasetin ilk örneğini, büyük bir değişim ve arınma beklentisiyle başlayan 90'lı yılların hemen daha başında, ona çabucak galebe çalacak 1994 yılındaki ilk Berlusconi zaferiyle (ancak asıl zaferinin 2001'de olduğunu belirtmek gerekiyor) İtalya'da aslında görmüştük. Daha sonra söz konusu dalga artarak devam etti ve 2000'lerin ilk 10 yılı içerisinde Dünya'nın mütemmim cüzü haline geldi. Dolayısıyla yirminci yüzyılın siyaset ve ideoloji merkezli yılları dikkate alındığında ne yeni bir dönem ne de eski bir dönemi deneyimlediğimiz söylenebilir.

3 Kasım gününden beri, ABD haritasına bakıldığında, Türkiye'deki seçim sonuçları dağılımına benzer bir haritayla karşılaştığımızı söylemek de beklenen bir iddia olacaktır. Zira sahil ve iç kesimler; mavi ve beyaz yaka; kentsel ve kırsal; beyaz ve siyah; zengin ve yoksul; çoğunluk ve azınlık; dindar ve seküler gibi hayli kabarık bir liste halinde coğrafi, ekonomik, etnik, kültürel eşitsizliklerin, çatışma noktalarının ve geçiş noktalarının serencamını görmek mümkündür. Daha ötesinde seçim kampanya sürecine damga vuran maske takmayan Trumpçılar ile maske takan Bidencılar arasındaki kutuplaşma zemininin uzamı birçok ikili ayırım noktasıyla kesişim halinde görünmektedir.

Bu süreçte, tek tek faktörler sayılırsa liste çok uzayacaktır. Ancak 1968 sonrası başlayan, akademik ortamdan popüler tartışmalara eklenmesi ise yoğun olarak 90'lı yılları bulan post-modernizm tartışmalarının, artık üzerinde pek dumanı kalmasa da halen düşünmeye değer bir kırılmayı işaret etmesi önem arz etmektedir. Diğer nokta, yine 70'li yıllarda başlayan ve ancak küreselleşme dalgasının 90'lı yıllardaki hızlı genişlemesini bekleyen finansallaşma ölçeğinin

¹ Tartışmaların bir kısmı için bkz.: Marquez, 2019.

2000’li yıllarda artık ulus devlet eksenli kapitalizmin gömleğine sığmaması olarak belirtilmelidir. Son olarak da gerek Dünya gerekse de ABD’de dış politika hedeflerinin soğuk savaş sonrasındaki spekülasyon yapılanması yine bir başka noktadır. Sovyetlerin çöküşünün tüm Batı bloğunda yarattığı ‘öteki’ boşluğundan ancak 10 yıl kadar sonra, yeni dost/düşman ilişkileri belirleme süreçleriyle kendi içinde bir normal meydana geldiği söylenebilir. Bu gelişmelerin sonunda ABD 11 Eylül ile yeni bir küresel savaş ilan ederken, AB genişleme ve izolasyon arasındaki sarkaçta etki alanı ve kapasitesi kendi dışında hayli etkisizleşmiş bir hayatta kalma stratejisi izledi. Ancak bu yeni düşmana karşı topyekûn saldırı (ABD’nin konvansiyonel açık savaşı) ve savunmada kalma (AB’nin tanınma politikaları ve sınır güvenliği stratejileri) hallerinin kaos sınırındaki küresel düzen için çok da sürdürülebilir olmadığını uzun zamandır deneyimlemekteyiz.

Bu 3 eksenin ortak kümesi ve geldiği nokta ise “hakikat sonrası” olarak isimlendirilen, hızlı spekülasyon yönelimli, güvenlik eksenli otoriter siyaset(ler) dönemidir. Ancak Dünya tarihinin genel yapılanması açısından farklı ya da istisnai gibi gelen şey, bir biçimiyle merkez-çevre eksenli değerlendirmelerin farklı türevlerince vurgulanan, merkez kapitalizmin patentindeki devlet biçiminin ve onun temsil sisteminin dünyada artık rol model olarak benimsen(e)memesi kanaatidir. Oysa demokrasinin hayli tikel bir halinin deneyimlendiği ABD’de yürürlükte olan iki partili sistemin aslında pekâlâ rekabetçi otoriteryen (Faris, 2020) bir rejime yakınsadığı pek de tartışılmayan bir konudur.

Propagandanın gerçekliğin önüne geçtiği bu algı, en başından beri hem temsil yetkisinin kullanımı konusunda sıkıntılar yaratmakta hem de iki büyük parti ya da *establishment* oligarşisi dışında ulusal siyaset imkanına izin vermemektedir. Bu durumun yakın örnekleri, Hillary Clinton’un kaybettiği 2014 seçimlerinde ülke çapında fazladan aldığı yaklaşık 2,5 milyon oya karşılık seçici kurul çoğunluğunu kazanamamasında ve yine Bernie Sanders’in Cumhuriyetçilerin çoğunluğu bir tarafa, bizzat Demokrat Parti’nin önde gelenleri tarafından bile *persona non-grata* ilan edilip başkan adayı olamamasında aranabilir. Diğer yandan bağımsız, (Amerikan tarzı) sosyalist veya liberal adayların ülke siyasetine katılımı konusunda karşılarına çıkan farklı ölçeklerdeki cam bariyerlere de onlarca örnek verilebilir.

Gelinen noktada ABD’nin ve Biden’ın önünde halletmesi ve hatta ertelediği yüzleşmeyi gerçekleştirmesi beklenen birçok problem bulunmaktadır. Bunların başında şüphesiz Covid-19 salgınının her alandaki derin etkileri, sağlık sistemi, aşılama programı, salgının daha da derinleştirdiği ekonomik kriz, işsizlik ve gelir adaletsizliği ile hem sorunların öznesi hem de nesnesi olarak ikili bir sığfata sahip

olan ırksal ayrımcılık sorunları geliyor. Diğer yandan yirminci yüzyıl ortasından sonra her ABD başkanına düşen görevlerin başında olan, diplomasiyi de aşan küresel siyasete dair bütünleşik bir strateji geliştirilmesi de beklentiler arasındadır. Dış politikada Çin gerilimi başta olmak üzere Rusya, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve konu özelinde Türkiye ile olan ilişkilerin rayına oturtulması kaba bir sıralama olarak verilebilir.

Yukarıda bahsedilen, yüzyılın başındaki açık savaş stratejisinden bu yana hayli zaman geçmesine rağmen, savaşın başlangıç söyleminin (kendi tarihsel-toplumsal nedenselliği bir kenara bırakıldığında) ‘mutasyon’ geçirerek varlığını devam ettirdiğini söylemek gerekiyor. Bu söylemin özü, evanjelizm ile ilişkilendirilse de mezhebinden ziyade meşrebine vurgu yapılması gereken bir algı dünyasından beslenmektedir: “Tanrı’nın verdiği görev gereği...” (BBC, 2005). Söylem, 11 Eylül saldırılarından beri bir şekilde farklı olay ve eylemlerde gerek saldıran gerekse de savunan taraf için geçerliliğini sürdürmektedir. Bu doğrultuda, post-modernleşme tartışmalarının rölativizminden, teolojinin geri dönüşüne ve nihayet post-hakikat söyleminin spekülasyon darboğazına doğru bir hat çizmek mümkün görünmektedir.

Dolayısıyla ortada fikren duraklama dönemine girmenin birçok emaresini taşıyan bir Dünya bulunmaktadır. Söz konusu duraklamanın olumlu bir sıçrayışa mı yoksa uzun süreli bir geri çekilişe veya kapanmaya mı gideceğini zaman içinde atılacak adımlar ve eylemlerin bütünlüğü belirleyecektir. Elbette, bu karamsar hattın bir yönünü de küresel ısınma ve çevre felaketleri konusundaki endişe dolu süreç oluşturmaktadır. Nitekim, duraklama döneminin bir veçhesini oluşturan ve yirminci yüzyıldaki sıçrama potansiyelini kaybeden teknolojik gelişmeler, tüketim odaklı piyasacı mantıktan daha çevre dostu, kamu odaklı ve/veya hümanist bir pozisyona gelmesi beklenen Godot’lardan bir tanesidir.

ABD’nin Biden döneminde yüzleşmesi gereken meselelerin toplumsal kutuplaşmayı da aşan yönü bu hatlardan geçmektedir. Bu noktada, alışlagelmiş bir cumhuriyetçi demokrat geçişinden ziyade, kurumsal yapıların geleceğinin sorgulandığı ve dolayısıyla kendi iç fayda-zarar denkleminde ‘kurucu değerlerin’ tartışmaya açılmasının kaçınılmazlığına doğru giden bir mücadeleden bahsetmek mümkündür. Bunun emarelerinden bir tanesi, Biden’ın başkan yardımcısı olan Kamala Harris ve onun çok ırklı, kültürlü kimliğine yapılan atıflardır (BBC, 2020). Harris ve dikkat çeken genç demokrat temsilciler meclisi üyesi Cortez’in de içinde bulunduğu Yeni yeşil sözleşme (*Green new deal*) girişimi ve iklim eşitliği yasası (*climate equity act*) gibi girişimler,² ilerici

² Kamala D. Harris’in resmi web sitesi: <https://www.harris.senate.gov>. Erişim: 27.12.2020.

(*progressive*) siyaset yanlılarının daha çevreci, daha eşitlikçi ve daha kamu odaklı bir ABD için üretmeye çalışacağı siyasetin işaretlerini vermektedirler.

Ancak yukarıda yazıldığı üzere, piyasacı cumhuriyetçi vs. kamucu demokrat geçişinin ne ABD'nin içinde bulunduğu derin çatışma hatlarını ne de Dünya'nın yüzleştiği ve yüzleşmesinin kaçınılmaz olduğu problemleri aşmaya yetmesini beklemek naiflik olacaktır. Zira, seçim tablosundan hareketle, Trump gibi bir aday profilinin popüler oy desteğinin aşınmasının salgın şartlarında bile çok zor gerçekleştiğinin tekrar altını çizmek gerekmektedir. Ancak bu altı çizilen yerin, ne "yetmez ama evet" ne de "cahiller oy veriyor" gibi bir noktadan değerlendirilmesi hatalı olacaktır. Zira Trump döneminde, salgın krizine kadar, ekonomik gelişmenin olumlu sinyaller verdiği ve işsizlik rakamlarının azalma trendinde olduğu bilinmekteydi. Diğer yandan Hollywood tahayyülündeki düşman imgesi olan Rusya ile Putin aracılığıyla kurduğu kişisel bağla çatışmadan kaçınan bir ilişki zemini kurulmuştu. Çin ile olan gerilim, imzalanan ilk faz ticaret anlaşması ile görece azalmıştı ve son olarak ABD ordusunun Ortadoğu'dan çekilme süreci hayata geçmekteydi. Tüm bunlar, büyük ölçüde Trump'ın iktidara gelirken kullandığı "America first" ya da daha izolasyonist ve üzeri örtülmüş (alt ve üst) yapısal problemlerini çözmeye odaklanan yeni Amerikan siyasetinin parçalarıydı.

Amerika'nın Trump dönemindeki görece geri çekilişinin özellikle sorunlar yumağı Ortadoğu'da yarattığı -yine görece- boşluk ise dolmuş değildir. Zira böyle bir boşluk, bölge ülkelerini (Türkiye, İran, Suudi Arabistan, İsrail ve Rusya) yeni rollere soyunmaya iten bir çatışma ortamını tetiklemiştir. Aynı şekilde Türkiye'nin de önemli bir parçası olduğu NATO ittifakının geleceğinin nasıl şekilleneceği de Biden için ilk büyük imtihanlardan olacaktır. Bu doğrultuda Brexit sonrası AB'nin uzun zamandır al(a)madığı aktif küresel rollerin nasıl tanzim edileceği de kısa vadede çözülmese bile ivedilikle tartışılmayı bekleyen sorunlar olarak sıralanabilir.

Biden dönemi için, otoriter eğilimlerin baskın olduğu birçok ülkedeki muhalefet partilerinin belirli bir demokrasi umudu beslediği gözlemlenmektedir. Yürütülen mantık açısından haklı oldukları da pekâlâ varsayılabilir. Ancak Biden'ın görevi devraldıktan sonra başını iç işlerden ve acil dış meselelerden kaldırıp Dünya'ya demokrasi aşıl原因 bir "Uncle Sam" hüviyetine bürünmesini beklemek de yine naif bir Godot hikayesine benzemektedir. Zira ilk başta Amerikan siyasetinin nasıl bir *yeni normal* ya da *yeni establishment*'ta uzlaşacağını beklemek gerekmektedir. Bunun sebebi, yukarıda bahsedilen Amerikan toplumunun artık sadece kimlik siyasetiyle örtülemeyen toplumsal fay hatlarındaki sınıfsal sorunların neoliberal sağ siyaset ve yine neoliberal (sosyal) demokrasi ile çözülmesinin hayli zorlaşmış olmasıdır.

Ancak Biden yönetimi, ABD ile uzlaşmak konusunda zorluk çıkartan partner ülkelerdeki iktidarları bir diplomasi stratejisi olarak seçime zorlayıcı birtakım hamlelerle sıkıştırabilir. Bu girişimlerin komplovari derin örgütlenmelerden ziyade, söz konusu ülke iktidarlarını, ilk elde meşruiyet tazeleyici ve aynı zamanda pazarlığa zorlayıcı bir kart olarak açık şekilde masaya çağırıcı bir yönü olacağını beklemek daha olasıdır.

Kaynakça

- BBC. 2005. "God told me to invade Iraq, Bush tells Palestinian ministers". http://www.bbc.co.uk/pressoffice/pressreleases/stories/2005/10_october/06/bush.shtml. Erişim: 27.12.2020.
- BBC. 2020. "Kamala Harris: The many identities of the first woman vice-president". <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-53728050>. Erişim: 27.12.2020.
- Faris, David. 2020. "America's lurch toward 'competitive authoritarianism'". <https://theweek.com/articles/908427/americas-lurch-toward-competitive-authoritarianism>. Erişim: 27.12.2020.
- Harris, Kamala D. 2020. <https://www.harris.senate.gov>. Erişim: 27.12.2020.
- Marquez, Xavier. 2019. *Demokrasi Dışı Siyaset: Otoriterlik, Diktatörlük ve Demokratikleşme*, çev. İsmail Çekem, İletişim Yayınları, İstanbul.

© 2020. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).